

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om skyldighet att avverka ved till avsalu, m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1940.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om skyldighet att avverka ved till avsalu; samt
- 2) lag med visst tillägg till lagen den 28 september 1928 (nr 377) om skogsaccis.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

F ö r s l a g

till

Lag om skyldighet att avverka ved till avsalu.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Det åligger ägare av skogsmark, som enligt lag står under skogsvårdsstyrelsens uppsikt, eller, i den mån avverkningsrätt tillkommer annan än ägaren, den, som innehar avverkningsrätten, att å skogsmarken avverka ved till avsalu enligt föreskrifter, som meddelats på sätt i 2 § anges.

2 §.

Varje vedkontor har att inom sitt verksamhetsområde enligt de närmare anvisningar, som statens vednämnd meddelar, och efter samråd med skogsvårdsstyrelsen bestämma den myckenhet ved, ägare eller innehavare av avverkningsrätt skall avverka till avsalu, ävensom de tider, inom vilka avverkningskyldigheten skall vara till angivna delar fullgjord, så ock meddela de föreskrifter med avseende å avverkningens bedrivande, som i övrigt må finnas erforderliga.

Avverkning må ej åläggas i strid mot inskränkning i rätten därtill, som må finnas stadgad i lag eller hava med stöd av lag föreskrivits.

Om statsgaranti för ved gäller vad därom särskilt är stadgat.

3 §.

Underlåter någon att inom bestämd tid verkställa avverkning i den omfattning, som jämlikt 2 § blivit för samma tid fastställd, äger vedkontoret besluta om avverkning för kronans räkning ej mindre av den myckenhet ved, som vederbörande sålunda underlåtit avverka, än även av vad som enligt av vedkontoret meddelade föreskrifter ålegat honom att i fortsättningen avverka.

4 §.

Har vedkontoret meddelat beslut som i 3 § sägs, åligger det skogsvårdsstyrelsen att utsyna den för avverkning bestämda myckenheten eller, där sådant finnes vara tillräckligt, anvisa den trakt därå avverkningen skall ske.

Vedkontoret äger verkställa avverkningen genom kontorets egen eller, efter överenskommelse med domänstyrelsen, genom domänverkets försorg eller ock i annan lämplig ordning.

Vedkontoret äger upplägga veden å lämplig plats på den mark, därå avverkningen skett. Det åligger den, som enligt 2 § varit skyldig att verkställa avverkningen, att taga vård om den avverkade veden till dess den bortförts eller kronan eljest förfogar över veden. Kan den vårdnadsskyldige ej fullgöra vårdnadsplikten, skall han därom ofördröjligen göra anmälan hos vedkontoret.

5 §.

Ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, skall utgå med ett belopp motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, för orten gällande garantipris för sådan ved varom fråga är och, å andra sidan, den beräknade kostnaden för vedens avverkning och uppläggning å lämplig leveransplats.

Varje vedkontor har att, i enlighet med av vednämnden givna anvisningar, fastställa det belopp, vartill förenämnda kostnad skall beräknas.

6 §.

Räkning å ersättning enligt 5 § ingives till vedkontoret, som fastställer ersättningens belopp och utbetalar detsamma.

7 §.

Det åligger vedkontor att tillställa den, som beröres av sådant av kontoret meddelat beslut som i 2 eller 3 § avses, skriftligt besked om beslutet.

8 §.

Klagan över vedkontors beslut rörande ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, må föras genom besvär hos vednämnden inom tjugu dagar från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Över vednämndens beslut i ärende, som nyss sagts, må klagan ej föras.

I övrigt må klagan över vedkontors beslut enligt denna lag icke föras.

9 §.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, vednämnden äger meddela närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag, så ock medgiva undantag från lagens bestämmelser.

Vad i denna lag är stadgat om vednämnden och vedkontoren skall, i händelse de på dem ankommande arbetsuppgifterna av Konungen uppdragas åt andra myndigheter, efter Konungens förordnande gälla beträffande myndigheter varom sist är sagt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941; dock att i fråga om ved, som med stöd av lagen avverkats för kronans räkning under lagens giltighetstid, lagen skall äga tillämpning även efter det den i övrigt upphört att gälla.

Förslag

till

**Lag med visst tillägg till lagen den 28 september 1928 (nr 377)
om skogsaccis.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid taxering enligt lagen den 28 september 1928 om skogsaccis av sådant virke, som avverkats för kronans räkning enligt lagen den 1940 om skyldighet att avverka ved till avsalu, skall utan hinder av vad i 7 § förstnämnda lag är stadgat med avverkare förstås den som, när virket är att anse som avverkat, äger marken eller, såvitt angår virke vartill avverkningsrätten vid den tid, då beslut meddelades om avverkning för kronans räkning, tillkom annan än ägaren, den som sålunda innehade avverkningsrätten.

2 §.

Det åligger vederbörande vedkontor att senast i januari månad året efter det, då avverkning som avses i 1 § ägt rum, till den, som enligt samma paragraf är att anse såsom avverkare, lämna skriftlig uppgift angående den myckenhet virke av olika slag, som avverkats för kronans räkning.

Vid avgivande av virkesdeklaration äger den deklarationspliktige upptaga virket i enlighet med den av vedkontoret lämnade uppgiften.

3 §.

För tillämpningen av denna lag erforderliga bestämmelser meddelas av Konungen.

4 §.

Vad i denna lag är stadgat om vedkontoren skall, i händelse de på dem ankommande arbetsuppgifterna av Konungen uppdragas åt andra myndigheter, efter Konungens förordnande gälla beträffande myndigheter varom sist är sagt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
23 februari 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson, fråga angående *ytterligare åtgärder i syfte att säkerställa vedanskaffningen för bränslesäsongen 1940—1941* samt anför härom följande.

Den totala årliga bränsleförbrukningen i Sverige beräknas enligt införskaffade uppgifter motsvara, därest övriga bränslen omräknas till ekvivalent mängd stenkol, nära 13 miljoner ton stenkol. Av den nämnda myckenheten utgöra de importerade bränslena nära 70 procent. Till jämförelse må nämnas, att vid tiden för förra världskrigets början årsförbrukningen beräknades till cirka 10 miljoner ton, varav endast omkring 50 procent utgjordes av importerat bränsle. Det ökade beroendet av utlandet i fråga om bränsleförsörjningen torde till en mycket betydande del få tillskrivas, att man i så stor utsträckning övergått till centraluppvärmning av bostadsfastigheterna. Sålunda beräknas för närvarande cirka 2,1 miljoner ton koks åtgå för hushållsändamål, medan motsvarande förbrukning år 1913 uppgivits till knappt 0,1 miljoner ton. Därest den förstnämnda myckenheten skulle helt ersättas med vedbränsle, skulle härför erfordras en myckenhet ved, uppgående till icke mindre än omkring 14 miljoner kubikmeter löst mått. Vad denna siffra betyder ur produktionssynpunkt torde bäst framgå vid en jämförelse med den årskvantitet ved, som normalt avverkas i landet. Den normala avverkningen av kastved uppgår sammanlagt till omkring 17,5 miljoner kubikmeter, varav endast 7,5 miljoner kubikmeter avverkas för avsalu. Skulle landets behov av hushållsskoks helt ersättas med vedbränsle, skulle detta med andra ord förutsätta nästan en tredubbling av den för avsalu avverkade mängden kastved. Av de sålunda anförda siffrorna torde framgå angelägenheten av att i nuvarande läge med betydande importsvårigheter åtgärder vidtagas i syfte att åstadkomma en ökning av vedproduktionen.

Vissa åtgärder hava redan av statsmakterna vidtagits i syfte att under rådande krisläge främja vedproduktionen i riket. Sålunda har, sedan vid ur-

tima riksdagen 1939 (riksdagens skrivelse nr 76) anvisats ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor till reglering av vedproduktionen, Kungl. Maj:t den 8 december 1939 utfärdat en kungörelse (S. F. S. 1939: 843) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen. Enligt nämnda kungörelse äger statens vednämnd bevilja till Sveriges skogsägareföreningars riksförbund ansluten skogsägareförening lån för förskottering av avverkningskostnad för ved, som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av dess medlemmar eller andra skogsägare. Sådant lån må beviljas till belopp motsvarande högst 60 procent av den köpeskilling, som skogsägareföreningen sammanlagt skall erlägga enligt de vid låneansökan åberopade leveranskontrakten. Såsom villkor för lånets beviljande skall gälla, att veden är omfattad av sådan statsgaranti varom i det följande sägs. Skogsägareförening, som erhållit lån, har att av de erhållna medlen utlämna förskott till respektive skogsägare, därvid förskottet emellertid, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, icke må uppgå till större belopp än som motsvarar 60 procent av det pris, som enligt mellan skogsägaren och föreningen uppgjort leveranskontrakt skall utgå för veden. I kungörelsen stadgas vidare, att vedkontoren äga att under av Kungl. Maj:t bestämda tidsperioder och i den omfattning, som vednämnden enligt av Kungl. Maj:t givna föreskrifter bestämmer, meddela garanti åt skogsägare att ved, som av honom för avsalu producerats eller framdeles produceras och som ej finner köpare, skall av staten inlösas till visst fastställt pris (garantipris). Garanti må beviljas jämväl åt skogsägareförening för sådan ved, som enligt kontrakt skall till föreningen levereras av föreningsmedlem eller annan skogsägare. Enligt kungörelsen ankommer det på Kungl. Maj:t att fastställa de garantipriser, som under varje tidsperiod skola gälla med avseende å ved av olika kvaliteter, samt den tid, under vilken garantiens uppfyllande må påkallas. Den som vill komma i åtnjutande av garanti med avseende å redan verkställd eller framdeles planerad avverkning har att göra skriftlig anmälan därom till vederbörande vedkontor.

Kungl. Maj:t meddelade därefter genom brev till statens vednämnd den 8 december 1939 (S. F. S. 1939: 844) vissa närmare föreskrifter i anslutning till den ovannämnda kungörelsen. Kungl. Maj:t bestämde sålunda, att vedkontoren skulle äga att under tiden från och med den 27 december 1939 till och med den 31 januari 1940 meddela garanti jämlikt ovannämnda kungörelse *dels* beträffande ved, som senast å sistnämnda dag anmälades vara avverkad, dock ej där veden avverkats tidigare än den 1 juli 1939, *dels ock* beträffande ved, som senast den 31 januari 1940 anmälades för avverkning före den 1 juli 1940. Garanti fick enligt brevet meddelas å en sammanlagd vedkvantitet av 12 milj. kubikmeter löst mått. Det skulle ankomma på vednämnden att fastställa den andel av nyssnämnda myckenhet, för vilken ett vart vedkontor ägde meddela garanti, och skulle det jämväl ankomma på vednämnden att beträffande sådana områden av riket, där med hänsyn till

rådande transportförhållanden en ökning av vedproduktionen icke vore lämplig, bestämma om undantag från den vedkontoren medgivna rätten att meddela garanti. Enligt brevet fastställde Kungl. Maj:t vidare garantipriset till följande belopp, nämligen för pannved till 5 kronor 50 öre, för prima barrved till 6 kronor och för prima björkved till 7 kronor 50 öre, allt per kubikmeter löst mått. Vidare föreskrevs att uppfyllandet av meddelad garanti fick påkallas tidigast den 1 januari 1941 och senast den 1 mars samma år; hade sådant påkallande ej skett senast å sistangivna dag, skulle garantien vara förfallen. Genom brev till vednämnden den 22 december 1939 förklarade Kungl. Maj:t vidare, på framställning av vednämnden, att de genom brevet den 8 december 1939 fastställda garantipriserna skulle gälla, garantipriset för pannved även för sekunda björk- och sekunda bokved, som uppfyllde kvalitetsbestämmelserna för pannved, garantipriset för prima barrved även för prima alved samt garantipriset för prima björkved även för prima bokved; ytterligare föreskrevs att statens vednämnd skulle äga att inom ramen för den genom det tidigare brevet angivna maximikvantiteten bestämma, i vilken omfattning och inom vilka områden garanti finge meddelas för de vedsortiment som med brevet den 22 december 1939 avsågs.

I syfte att möjliggöra för vednämnden att vinna en fortlöpande kännedom om vedavverkningen i landet har Kungl. Maj:t vidare genom kungörelse den 26 januari 1940 (S. F. S. 1940: 50) föreskrivit skyldighet för skogsägare m. fl. att lämna vissa uppgifter rörande verkställda avverkningar. Sålunda föreskrevs, att det skulle åligga envar skogsägare eller annan, som den 1 februari 1940 innehade förråd av ved som av honom avverkats, att senast den 10 februari 1940 lämna uppgift om den myckenhet han innehade. Vidare har föreskrivits, att det skall åligga envar skogsägare eller annan, som under någon av månaderna februari till och med juni 1940 avverkar ved, att senast å femte dagen efter utgången av månad, då avverkning sker, lämna uppgift om den under månaden avverkade myckenheten. Enligt kungörelsen skola uppgifterna avlämnas till kristidsnämnden i orten, som har att i sin tur insända desamma till vederbörande vedkontor. Undantag från uppgiftsskyldigheten har föreskrivits beträffande ved, som avverkats för tillgodoseende av avverkningsfastighetens eller därmed sambrukad fastighets husbehov för tiden intill den 1 juli 1941, ävensom beträffande ved, som eljest avverkats för tillgodoseende av avverkarens eller hans husfolks behov för nyssnämnda tid.

Brevet den 8 december 1939 byggde på den förutsättningen att utöver den ordinarie avverkningskvantiteten borde upparbetas ytterligare cirka 4,5 milj. kubikmeter löst mått. Med hänsyn till den ökade ovissheten beträffande importmöjligheterna för nästkommande bränslesäsong föreslog statens vednämnd emellertid i skrivelse till statens industrikommission den 11 januari 1940, att produktionsökningen borde inriktas på en kvantitet om minst 9 milj. kubikmeter. Kungl. Maj:t har därefter i brev till vednämnden den 2

februari 1940 (S. F. S. 1940:63) meddelat vissa ytterligare bestämmelser angående statsgaranti för ved m. m. Genom sistnämnda brev har sålunda föreskrivits, att garanti må av vedkontoren meddelas under tiden till och med den 31 mars 1940 *dels* beträffande ved, som senast å sistnämnda dag anmäles vara avverkad, dock ej där veden avverkats tidigare än den 1 juli 1939, *dels ock* beträffande ved, som senast den 31 mars 1940 anmäles för avverkning före den 1 juli 1940. Garanti må enligt ifrågavarande brev meddelas jämväl för utskottsved ävensom för så kallad långved; det skall ankomma på vednämnden *dels* att lämna närmare anvisningar angående meddelande av garanti för utskottsved, *dels ock* att utfärda kvalitetsbestämmelser för långved, för vilken garanti må meddelas. Garantipriset har bestämts för utskottsved till 5 kronor, för pannved samt för sekunda björk- och sekunda bokved, som uppfyller kvalitetsbestämmelserna för pannved, till lägst 5 kronor 50 öre och högst 7 kronor, för prima barrved och prima alved till lägst 6 kronor och högst 7 kronor 50 öre samt för prima björkved och prima bokved till lägst 7 kronor 50 öre och högst 9 kronor, allt per kubikmeter löst mått. Såvitt angår vedsortiment, för vilka enhetligt garantipris icke blivit fastställt, ankommer det på vednämnden att inom förenämnda gränser fastställa de garantipriser som skola gälla för olika delar av landet. I händelse garantianmäld ved inlöses såsom långved, skall inlösningsen ske till det pris, som motsvarar det å orten gällande garantipriset för kastved, minskat med arbetskostnaden för långvedens upparbetning till kastved; det skall ankomma på vednämnden att bestämma det belopp som skall anses motsvara nämnda arbetskostnad. I den mån vednämnden fastställt högre garantipriser än de ovan angivna minimipriserna, skola de högre priserna få tillgodonjutas jämväl för ved som tidigare garantianmälts. Kungl. Maj:t har fastställt den maximikvantitet ved, för vilken garanti sammanlagt må meddelas jämlikt brevet den 8 december 1939 och enligt det nu förevarande brevet, till 16 milj. kubikmeter löst mått. Slutligen har i brevet av den 2 februari 1940 föreskrivits, att lån enligt kungörelsen den 8 december 1939 må, utan hinder av vad i nämnda kungörelse är stadgat, tills vidare beviljas jämväl för förskottering av avverkningskostnad för sådan ved, som innehavare av avverkningsrätt skall enligt upprättat kontrakt leverera till sådan skogsägareförening som i kungörelsen avses.

I en den 27 januari 1940 dagtecknad skrivelse har *statens vednämnd* hos Kungl. Maj:t hemställt om vidtagandet av ytterligare åtgärder i syfte att säkerställa vedanskaffningen för bränslesäsongen 1940—1941.

Beträffande behovet av ytterligare statliga åtgärder till säkerställande av vedanskaffningen anför vednämnden i huvudsak följande:

För anskaffning av så betydande vedmängder, varom nu synes bliva fråga, måste enligt nämndens åsikt särskilda åtgärder med hänsyn till den långt framskridna avverkningssäsongen nu förberedas för att snarast kunna vidtagas. Detta synes även vara starkt påkallat av den anledningen, att vedavverkningen ej tagit den omfattning nämnden ansett vara nödvändig för att säkerställa det mindre beredskapslagret av 4,5 miljoner kubikmeter. Innan nämnden avgiver förslag till ytterligare erforderliga åtgärder för en ökad beredskap, kommer nämnden att upptaga till ett närmare skärskådande de faktorer, som verkat hämmande på vedanskaffningen.

Enligt kungl. kungörelsen (nr 843) och kungl. brevet (nr 844) den 8 december 1939 hava vissa direkta stödåtgärder av statsmakterna beslutats för att kunna uppnå den eftersträfvade ökningen i vedbränsleproduktionen. Innan dessa stödåtgärder blivit av statsmakterna satta i kraft, hade en för vedavverkningen mycket lämplig del av avverkningssäsongen redan hunnit förflyta. Enligt inkomna rapporter hava särskilt de mindre skogsägarna under hela hösten ställt sig tvekande och avvaktande inför de utlovade åtgärderna, varvid framför allt ovissheten om de priser, som skulle bliva fastställda för den statliga garantien, verkat återhållande. Oaktat de relativt goda garantipriser, som blivit fastställda, och de höjningar i marknadspri-serna på ved, som efter krisens inträde varit ofrånkomliga och varigenom vedpriserna redan nu äro cirka 50 procent högre än i augusti 1939, torde någon större inverkan på vedproduktionens omfattning i anledning av nämnda prishöjning icke kunna allmänt avläsas. Inom stora delar av landet får detta givetvis till icke ringa del tillskrivas den brist på arbetskraft, som blivit en följd av inkallelserna till militärtjänstgöring, och detta gäller alla skogsägargrupper. Dessa inkallelser förorsaka dock med all sannolikhet särskilt avbräck i produktionen inom de mindre skogsbruken denna vinter, och då vedförsörjningen till icke oväsentlig del beror på i vad mån de mindre skogsbrukens andel kan framskaffas, är denna försörjning i samma mån känslig för rubbningar i tillgången på arbetskraft på bonde-skogarna.

Till de nu anförda omständigheterna, som verkat hämmande på vedavverkningarna hittills, kommer, att i åtminstone vissa områden skogsägarna med hänsyn till de starkt stegrade priserna på timmer och massaved gå in för att avverka så stora kvantiteter av nämnda virkessortiment, att vedavverkningarna knappast motsvara normal omfattning.

Inför den starkt ökade anskaffning, som nämnden anser sig böra förordna, har givetvis i första hand övervägts att genom en utvidgad statlig garanti på frivillighetens väg söka nå de resultat, som eftersträfvats. De svårigheter, icke minst ur pris- och arbetskraftssynpunkt, som därvid anmäla sig, har gjort det alltmera klart för nämnden, att garantilinjén enbart icke kan med tillförsikt följas vid den hårdare påfrestning på skogsägarnas vilja och förmåga att deltaga i anskaffningsarbetet, som blir en följd av att väsentligt större vedkvantiteter behöva anskaffas än som tidigare beräknats. Nämnden finner sålunda ofrånkomligt, att vedanskaffning därjämte måste ske i annan ordning.

I fråga om arten av de åtgärder, som nu borde ifrågakomma för säkerställande av den erforderliga vedanskaffningen, anför statens ved-nämnd i sin förenämnda skrivelse i huvudsak följande:

Det är alldeles uppenbart, att ur ren skogsvårdssynpunkt möjligheter för skogsägarna att företaga omfattande huggningar av brännved böra på allt sätt tillvaratagas. Inom ramen för statsgarantien kunna sådana huggningar nu i allmänhet utföras med ekonomiskt skäligt resultat. I alla de fall, där av olika anledningar sådana huggningar icke komma till stånd, bör möjlighet beredas *staten* att vidtaga åtgärder för att vedavverkning ändock skall åstadkommas i erforderlig omfattning. Den av nämnden tills vidare förutsatta anskaffningen av ett beredskapslager om 9 miljoner kubikmeter kommer att av nämnden fördelas på länen med hänsynstagande till dessas beräknade normala och extraordinära förbrukning, skogliga läge i förhållande till större konsumtionsorter med mera. Inom länen fördelas de fastställda kvantiteterna på de skilda skogsägargrupperna efter deras på lämpligt sätt beräknade andel i den totala vedanskaffningen. De skilda skogsägarnas andel i vedanskaffningen bestämmes med ledning av den beräknade genomsnittliga anskaffning per hektar skogsmark inom vederbörande grupp, som erfordras för att skogsägargruppens andel skall kunna fullgöras. Nämnden har anmodat vedkontoren att ingiva förslag till fördelning på skogsägargrupper av de för länet fastställda kvantiteterna. I fråga om enskildas skogar under skogsvårdslagen torde kvantiteterna ved för avsalu för de olika skogsägarna böra fastställas av vederbörande vedkontor efter samråd med skogsvårdsstyrelsen. I sådana fall, då de fastställda kvantiteterna icke utsynats och icke frivilligt anmälas till garanti, förutsättes att tvångutsyning verkställs av skogsvårdsstyrelsen, och att i samband därmed erforderlig jämkning i den fastställda kvantiteten kan vidtagas. Skyldighet att deltaga i vedanskaffningen enligt sådana grunder bör åläggas envar ägare av skogsfastighet, där skogstillgången med hänsyn till fastighetens och därmed sambrukad fastighets husbehov icke lägger hinder i vägen för en avverkning av ved till avsalu och där utsyningen kan ske enligt en god skogsvårds fordringar.

Denna allmänna produktionsskyldighet har nämnden tänkt sig kunna fullgöras i första hand genom åtaganden av skogsägarna enligt de villkor, som kunna bli uppställda för en utvidgad statsgaranti. Garantianmälan av fastställda kvantiteter kunna påräknas i första hand från domänstyrelsen beträffande skogar under dess förvaltning men även från övriga allmänna skogar under ordnad förvaltning. Likaså torde de egentliga skogsbolagen och i stor utsträckning även enskilda skogsägare komma att anmäla å dem belöpande kvantiteter till statsgaranti. Det bör nämligen stå klart för alla, som direkt måste bidra till att säkerställa bränsleförsörjningen, att det för skogsägarnas egen ekonomi är fördelaktigast, att de själva ombesörja vedens avverkning och transport, och att varje statsingripande utöver bestämmandet av den kvantitet ved, som i varje fall skall framskaffas, endast betyder sämre resultat för de enskilda skogsägarna. Ett system för vedanskaffningen bör bygga på denna princip, och skogsägaren bör efter eget val beredas tillfälle att avgöra, på vad sätt han önskar fullgöra sin skyldighet att tillhandahålla ved. Därvid synas följande alternativ böra uppställas.

1. Skogsägaren förbinder sig enligt garantianmälan att anskaffa fastställd kvantitet ved, i förekommande fall med avdrag av den kvantitet, som garantianmäls av innehavare av avverkningsrätt å fastigheten.

2. I den mån den fastställda kvantiteten ved icke garantianmäles, skall skogsägare vara skyldig att upplåta avverkningsrätt till erforderlig skog å rot. Avverkningsrätten utbjudes genom vedkontoret på auktion eller infordrande av anbud. Anbuden skola avse viss kvantitet och det rotvärde per

kubikmeter avverkad ved, som skall utgå till skogsägaren. Avverkningsrättsinnehavaren har att i fråga om den fastställda kvantiteten eller del därav övertaga skogsägarens produktionsskyldighet mot rätt att efter avverkning få försälja veden eller få den inlöst till garantipris. Vid försäljning eller inlösen skall ersättning för rotvärdet utgå till skogsägaren.

3. Skulle den fastställda kvantiteten icke komma till avverkning enligt alternativ 1 eller 2 återstår att låta avverka veden i statens egen regi. Nämnanden vill redan nu uttala, att denna sista utväg icke anses böra tillgripas, förrän arbetskraftsbehovet i möjligaste mån tillgodosetts i fråga om de åtaganden, som gjorts enligt alternativ 1 och 2.

Innan nämnden övergår att närmare redogöra för de uppställda alternativen, särskilt alternativ 2 och 3, anser nämnden lämpligt upptaga till granskning den angivna förutsättningen, att dessa vedavverkningar skola ske efter vederbörlig utsyning. Å skogar under domänstyrelsens förvaltning blir detta en förvaltningsåtgärd, som ankommer på domänstyrelsen. Beträffande skogar under skogsvårdsstyrelsernas tillsyn, erfordras särskilda bestämmelser, som göra det möjligt för skogsvårdsstyrelserna att i de fall, då frivilliga åtaganden icke göras, verkställa tvångsutsyning å sådana skogar för vedavverkning. Bestämmelser härom torde böra utfärdas vid sidan av allmänna skogsvårdslagen, då de äro av mera tillfällig natur och föranledda av de rådande krisförhållandena. Likaså torde erfordras bestämmelser, som giva Kungl. Maj:t befogenhet att uppdraga åt myndighet att ålägga skogsvårdsstyrelsen att verkställa sådan tvångsutsyning.

I fråga om utsyningarnas förläggning är synnerligen viktigt, att framtransporten av veden till lämplig upplagsplats begränsas, icke minst med tanke på att med tillgänglig arbetskraft få fram största möjliga kvantiteter.

Nämnden utgår ifrån, att med den ingående kännedom, som skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän förskaffat sig om förhållandena på de skogar, som stå under skogsvårdsstyrelsens tillsyn, bör ett handhavande av en för äganderätten så känslig uppgift som ett tvångsutsyningsförfarande icke kunna möta några betänkligheter från statsmakternas sida. Nämnden måste få räkna med att skogsvårdsstyrelserna skola kunna medverka till vedanskaffningen i all den utsträckning, som utan åsidosättande av andra oundgängliga, rent skogsvårdande arbetsuppgifter kan ske.

I fråga om *alternativ 1* torde bestämmelserna angående statsgaranti för ved böra gälla.

Beträffande *alternativ 2* har nämnden ansett den föreslagna formen för upplåtelse av avverkningsrätt vara att föredraga framför ett statligt inköp av avverkningsrätten. Om skogsägaren själv av olika anledningar icke kan fullgöra sin produktionsskyldighet, torde det ligga närmast till hands att låta den enskilda företagsamheten få tillfälle att göra sig gällande. I samma mån, som skillnaden mellan garantipris och rotvärde väl täcker kostnaderna för vedens avverkning och transport till sådan upplagsplats, som kan godkännas för statsgaranti, stimuleras företagsamheten. Nämnden räknar med att en sådan avverkningsrätt skall vara eftersträfvansvärd från skogsarbetare eller andra mindre företagare, som därigenom kunna beredas något gynnsammare förtjänstmöjligheter än vad som är vanligt vid skogsarbete. För detta alternativ föreslås ingen normering av rotvärdena, även om detta ur principiell synpunkt skulle kunna försvaras. Skogsägaren har nämligen möjlighet att genom eget val tillvarata den företagsrevinst, som eljest avverkningsrättsinnehavaren bör vara berättigad till.

Det föreslagna förfarandet medför givetvis, att vissa ekonomiska mellan-

havanden mellan skogsägaren och avverkningsrättsinnehavaren samt mellan denne och staten torde uppkomma, och att dessa i viss föreskriven ordning böra regleras. I de flesta fall hava avverkningsrättsinnehavarna icke själva medel för avverkningsarbetenas bedrivande, utan måste under arbetets gång uppbära arbetsförtjänster. En förskottering av avverkningskostnaderna i likhet med vad som beslutats i fråga om skogsägareföreningarnas leverantörer borde kunna ske genom föreningarna, om veden säljes till en skogsägareförening. I föreningarnas intresse borde för sådana förskott uppställas villkor, att förskott icke finge utlämnas annat än i avräkning med ledning av upphuggna och/eller framkörda kvantiteter, så vitt icke särskild säkerhet av avverkningsrättsinnehavaren kan ställas. Slutlikvid med avverkningsrättsinnehavaren verkställs i samband med vedens försäljning eller inlösen till garantipris. Att anordna andra möjligheter till förskott för avverkningsrättsinnehavare, till exempel direkt av statsmedel genom vederbörande vedkontor, har nämnden icke ansett sig böra förorda.

För innehavare av avverkningsrätt bör bland annat sättas som villkor, att denne icke skall äga rätt försälja veden med mindre vedkontoret godkänt köparen och denne i samband med vedens inmätning förbinder sig att konstant utbetala till skogsägaren det belopp, som innehavaren i fråga har att erlægga som rotvärde till skogsägaren. Vedkontorets godkännande fordras dock icke, då skogsägareförening är köpare.

Avfall vid upplåtelse av avverkningsrätt skall tillfalla skogsägaren.

Vid ersättning till skogsägaren för vedens rotvärde skall i fråga om kvantiteten ved gälla den inmätning, som ligger till grund för försäljning eller inlösen av veden.

I fråga om *alternativ 3*, då staten skall förfoga över skogen å rot och ombesörja avverkning, har nämnden att enligt 5 § i sin instruktion till Kungl. Maj:t ingiva vederbörlig framställning. I anslutning till vad här förut anförts blir ett sådant förfarande beroende på om detta sätt för vedanskaffningen i sista hand skall behöva tillgripas. Icke minst med hänsyn till den tidsutdräkt, som blir en följd av sådana ärendens prövning i högsta instans, torde generell befogenhet enligt vissa bestämmelser och under vissa angivna förutsättningar böra medgivas nämnden att vidtaga även sådana åtgärder.

Vid ett förfogande över skog för vedavverkning vill nämnden jämväl förorda, att ersättning till skogsägaren av Kungl. Maj:t bestämmes till visst belopp per kubikmeter avverkad ved i anslutning till fastställda garantipriser. Enligt nämndens förmenande borde rotvärdesersättningen sättas relativt låg, då ett förfogande alltid kommer att medföra sådana administrativa kostnader för vedanskaffningen utöver avverkningskostnaderna, att det kan uppstå svårigheter att få självkostnaderna täckta vid vedens avyttring. Ersättningen bör dock, även om skogsägaren icke utnyttjat sina möjligheter till bättre ekonomiskt resultat genom frivilligt åtagande under statsgaranti, icke oskäligt nedpressas. Med hänsyn härtill anser nämnden, att rotvärdena per avverkad kubikmeter löst mått skäligen borde sättas 4 kronor 50 öre lägre än de garantipriser, som gälla vid avverkningens början, och gällande inom ett avstånd av intill 3 kilometers körväg från upplagsplats. Vid längre avstånd bör med hänsyn till större transportkostnader motsvarande högre avdrag göras. Denna ersättning skulle utbetalas till skogsägaren, sedan veden avverkats och framforslats till upplagsplats samt varit föremål för inmätning i samband med slutlikvid för avverkning och transport. Liksom i alternativ 2 bör avfall efter avverkning tillfalla skogsägaren. De skilda rot-

värdena för prima ved och pannved böra icke få ge anledning till tvist, utan den sortering och inmätning, som skett, får anses avgörande vid bestämmande av ersättning till skogsägaren.

I samband med åtgärder enligt alternativ 2 och 3 måste på allt sätt förebyggas skadeståndsanspråk från skogsägarna, exempelvis på grund av uppkommande stämplerötor i kvarstående träd efter tvångsutsyning och dylikt. Det är nämligen här endast fråga om skogsvårdande åtgärder, vilka, även om de under statligt tvång icke kunna utföras i fastställd omfattning, snarast böra av skogsägaren själv fortsättas för erhållande av en större framtida avkastning.

I praktiken förekommer ofta vid utsyning för enbart vedavverkning, att i vissa fall även sådana träd på rot komma att utsynas, som kunna lämna sulfit- eller sulfatved, vilket måste anses som en för alternativen 2 och 3 särskilt besvärande omständighet. Om skogsägaren fritt förfogade över sina tillgångar och avverkade under statsgaranti, hade han givetvis också möjlighet att upparbeta virket i de mest lönande sortimenten och alltså uttaga massaved efter en ekonomisk aptering. Det vore givetvis i högsta grad önskvärt, om ett statsingripande enligt nämnda alternativ icke behövde leda till en mera oekonomisk upparbetning av virket. Huruvida ett sådant tvångsingripande även skall medföra, att de nu berörda ekonomiska synpunkterna på virkets tillgodogörande få vika, och att i sådana fall endast ved skall avverkas av avverkningsrättsinnehavaren eller staten, beror på, om de ökade avverkningarna anses böra ske med sikte på endast ved som beredskap eller om utfallande massaved lämpligen bör ingå i det beredskapslager, som kan bli slutgiltigt fastställt för nästa bränslesäsong. I samma mån som beredskap skall uppläggas för industriernas bränslebehov torde upparbetning av industrisortiment jämte ved bli aktuell. Frågan om beredskapslagrets sammansättning är således av ganska stor ekonomisk betydelse och torde närmare ankomma på industrikommissionens prövning.

I sin förevarande skrivelse av den 27 januari 1940 har statens vednämnd vidare — dock utan att i detta sammanhang påkalla någon särskild Kungl. Maj:ts åtgärd därutinnan — behandlat tvenne med det ifrågavarande problemet intimt sammanhängande spörsmål, nämligen *arbetskrafts-* och *transportfrågorna*. Vednämnden anför härom i huvudsak följande:

Vad anskaffandet av ett beredskapslager om 9 miljoner kubikmeter betyder ur *arbetskraftssynpunkt* framgår med all önskvärd tydlighet av det antal dagsverken, som åtgår för att tillverka en så betydande vedkvantitet. En någorlunda van skogsarbetare torde i genomsnitt upphugga ungefär 3 kubikmeter ved per dag. Skulle sådana skogsarbetare kunna erhållas för vedavverkningen, erfordras för upphuggning av det angivna beredskapslagret ungefär 3 miljoner dagsverken. Vår skogsarbetarstam åtgår emellertid för upphuggning av det normala behovet av ved för hushållsändamål, 17,5 miljoner kubikmeter, och, vilket anses önskvärt, av den normala timmer- och massavedskvantiteten. För de ökade vedavverkningarna torde vid skogsarbeten mer eller mindre ovana arbetare komma att få användas i ganska stor omfattning och för dessa bör man räkna med betydligt lägre arbetsprestation, måhända ända ned till 2 kubikmeter per man och dag. För upphuggning

av ett beredskapslager av angiven storlek skulle sålunda kunna erfordras 4.5 miljoner dagsverken.

Såsom nämnden tidigare omnämnt, hava vedhuggningarna icke kommit i gång i den omfattning, som ansetts erforderligt. Under den gångna delen av avverkningssäsongen torde huggningarna i stort sett endast ha bedrivits i normal omfattning. Som ett led i en kraftigt ökad vedanskaffning hava de hittills skönjbara resultaten föga värde. Anledningen härtill torde i icke ringa mån få tillskrivas brist på arbetskraft till följd av de talrika inkallelserna till militärtjänstgöring, vilka även omfattat en avsevärd del av vana skogsarbetare i den mest arbetsföra åldern. Den arbetskraft, som dock finnes tillgänglig, har säkerligen icke utnyttjats för vedförsörjningen med den anspänning, som de föreliggande uppgifterna måste kräva av skogsägare och andra vedtillverkare.

Vid bedömande av vedförsörjningsfrågans nuvarande läge bör beaktas, att hälften av avverkningssäsongen redan gått och att arbetsbrist och en viss försening beträffande den normala upphuggningen av timmer, massaved och ved föreligger. Nämnden finner sig därför böra anmäla, i vilket allvarligt läge vår kommande bränsleförsörjning ur arbetskraftssynpunkt befinner sig, ävensom framhålla, att synnerligen energiska och omfattande åtgärder utan tidsutdräkt måste vidtagas för att säkerställa det stora arbetskraftsbehovet för den utökade vedanskaffningen, om icke vår bränsleförsörjning för nästa bränslesäsong uppenbarligen skall äventyras. Sålunda bör ofördröjligen undersökas, i vad mån det ur försvarssynpunkt är möjligt att för längre eller kortare tid exempelvis permittera skogsarbetare från militärtjänstgöring, ersätta inkallade skogsarbetare med arbetslösa inom andra yrken, till exempel byggnadsarbetare och grovarbetare, eller sysselsätta inkallade med vedhuggning. Nämnden anser sig böra förutsätta, att arbetsmarknadskommissionen och riksarbetsstyrelsen, så snart denna tillsatts, i samråd med nämnden skola äga befogenhet och medel att vidtaga alla erforderliga åtgärder för säkerställandet av arbetskraftsbehovet för den utökade vedanskaffningen. Enligt nämndens uppfattning torde med hänsyn till den begränsade tiden och de arbetskvantiteter, varom är fråga, arbetsplikt åtminstone i viss utsträckning behöva tillgripas.

Med utgångspunkt från den högre beräkningen av arbetskraftsbehovet, 4.5 miljoner dagsverken, skulle erfordras under lägst 50 och högst 100 arbetsdagar ett arbetareantal på högst 90 000 och minst 45 000 man. Nämnden bortser dock icke från att de arbetare, som äro sysselsatta med den normala upphuggningen av timmer, massaved och ved samt kolved kunna i viss mån utsträcka den vanliga tiden för dessa arbeten. Nämnden tror sig också redan nu kunna uttala, att vedhuggningen det oaktat sannolikt kommer att utsträckas över sommaren, varigenom vissa nackdelar och förluster komma att uppstå, såsom minskad torrhet och minskat bränslevärde samt större lagringsskador å veden.

Av icke mindre vikt än arbetskraftsfrågan är *transportproblemet*. På grund av de långväga och tunga transporter den utökade vedanskaffningen kommer att medföra, kräver även transportfrågan den allra största uppmärksamhet. I första hand torde åtgärderna i detta avseende gälla att få så stora kvantiteter som möjligt framkörda på vinterföre eller i varje fall framsläpade till bilväg före sommaren. Redan nu anser sig emellertid nämnden kunna förutsäga, att avsevärda kvantiteter komma att bli kvarliggande i skogen till hösten och vintern för att då framforslas och komma till använd-

ning under bränslesäsongens senare del. Sådan ved borde ur lagringssynpunkt hopsläpas och upptravas på luftiga och torra platser i skogen, varigenom även uttransporten till väg underlättas.

Dessa arbetskrafts- och transportfrågor äro av sådan storleksordning, av så brådskande natur och inrymma i sig så många och så skiftande problem, att desamma komma att föranleda särskilda överläggningar med representanter för arbetsmarknadskommissionen, domänverket, skogsvårdsstyrelsernas centralråd, skogsägareförbundet och skogsägareföreningarnas riksförbund. Nämnden får därtill anmäla, att särskild tjänsteman anställts hos nämnden med uppgift att omhänderhava dessa frågor.

Över statens vednämnds ifrågavarande skrivelse hava utlåtanden infordrats från domänstyrelsen, statens industrikommission och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande uttalat, att det för uppnående av ett beredskapslager om cirka 9 miljoner kubikmeter torde vara nödvändigt att, såsom vednämnden föreslagit, ålägga skogsägarna produktionsskyldighet i den utsträckning läget kräver och förhållandena i varje särskilt fall möjliggöra. Styrelsen har samtidigt meddelat, att styrelsen vore beredd att fullgöra den på skogarna under styrelsens förvaltning belöpande andelen i virkesanskaffningen, i den mån därtill erforderlig arbetskraft stode till buds eller kunde ställas till förfogande.

Domänstyrelsen anför vidare i sitt utlåtande:

Styrelsen får framhålla det ändamålsenliga däri, att i den virkeskvantitet, som produktionsskyldigheten omfattar, får inräknas vid en rationell avverkning fallande kolved och massaved, under villkor att dessa sortiment tills vidare reserveras för bränsleändamål. Det må även framhållas, att, vid produktionsskyldighetens fastställande för viss skogsägare, avseende måste fästas vid virkesförrådets sammansättning å hans skog, så att icke skyldigheten framtvingar avverkning av värdefull skog till ved.

Styrelsen anser i likhet med nämnden synnerligen eftersträfvansvärt, att produktionsskyldigheten fullgöres genom åtaganden av skogsägarna enligt de villkor, som kunna bli uppställda för en utvidgad statsgaranti. Som en oeftergivlig förutsättning härför gäller dock att skogsägare, som ej själv förfogar över eller kan anskaffa erforderlig arbetskraft för skyldighetens fullgörande, får detta behov fyllt genom det allmännas försorg. Till denna arbetskraft böra även hänföras förmän, där sådana erfordras.

Det lär vara ofrånkomligt att skogsägare, som underlåter att garanti-anmäla den på honom belöpande kvantiteten virke, skall vara underkastad påföljd. Framför straffbestämmelser, t. ex. böter, torde därvid böra förordas den av nämnden föreslagna tvångsutsyningen av skog, vilken bör omfatta samma kvantitet, som den fastställda produktionsskyldigheten.

Även *statens industrikommission* har givit uttryck åt den meningen, att åt vednämnden måste inrymmas befogenhet att vidtaga mera positiva åtgärder för befrämjande av vedanskaffningen och, om så skulle visa sig erforderligt,

även direkta tvångsåtgärder. Kommissionen har vidare förklarat sig giva sin anslutning till vednämndens förslag om sättet för bestämmande av de kvantiteter ved, varmed de olika skogsägaregrupperna och skogsägarna skola delta i vedanskaffningen. Däremot har kommissionen *icke* ansett sig kunna biträda vednämndens förslag till åtgärder i syfte att säkra genomförandet av avverkningsprogrammet. Kommissionen anför härom — sedan kommissionen understrukit, att en oundgänglig förutsättning för åvägabringandet av tillräckligt omfattande avverkningar vore att arbetskraft kunde i nödig omfattning disponeras för ändamålet — i huvudsak följande:

Vednämndens förslag om skyldighet för skogsägare, som icke genom garantianmälan underkastar sig produktionsplikten, att upplåta avverkningsrätt å sin skog, åsyftar bland annat att stimulera arbetarnas intresse för vedavverkningarna genom att, utöver arbetslönen, tillförsäkra avverkaren en del av skogens rotvärde. Då något minimipris för avverkningsrätterna icke föreslagits, kan förfarandet medföra en konfiskering av egendom, som drabbar de skogsägare, vilka ej förklara sig villiga att fullgöra den produktionskyldighet, som ålägges dem. Därest åtgärderna icke skola medföra ekonomiska uppostringar för lojala skogsägare, som icke äro i stånd att själva utföra avverknings- och framforslingsarbetet, måste arbetskraft kunna på ett eller annat sätt anvisas eller rekvideras för arbetet genom något samhällsorgan. Några garantier torde emellertid knappast kunna lämnas i detta avseende, icke ens om allmän tjänsteplikt införes. Den föreslagna anordningen torde därför kunna medföra icke avsedda verkningar, vilka äro svåra att överblicka.

Det är i nuvarande läge, innan ännu de normala vedavverkningarna på allvar börjat, mycket vanskligt att i en tid som denna för månader framåt bedöma vilka verkningar utvecklingen på den skogliga arbetsmarknaden kan medföra för vedanskaffningen. Enligt kommissionens mening saknar man emellertid anledning antaga att den arbetskraft, som under vårens lopp blir tillgänglig i skogsbygderna, icke skall ställa sig till förfogande för ifrågasvarande arbeten. Den skogliga arbetsförmedlingen, som kommer att effektiviseras genom vednämndens och arbetsmarknadskommissionens försorg, bör kunna uträtta åtskilligt för att få fram den erforderliga arbetskraften och fördela den. Under sådana förhållanden bör man enligt industrikommissionens mening icke betrakta införande av arbetsplikt som en nödvändig förutsättning för uppbringande av arbetskraft för den avverkning och framkörning av ved, som skogsägarna företaga enligt den uppgjorda anskaffningsplanen.

Enligt det av vednämnden avgivna förslaget skall för envar ägare av skogsfastighet stadgas skyldighet att delta i vedproduktionen, därvid de kvantiteter ved, som skola avverkas å de särskilda fastigheterna, skulle bestämmas enligt vissa, av nämnden närmare angivna grunder. Nämnden har i övrigt icke ingått på den vidare utformningen av bestämmelserna om produktionskyldighet. Givetvis kan nämndens förslag om tvångsupplåtelse av avverkningsrätt införas som påföljd för underlåtenhet att fullgöra stadgad produktionsplikt. Av skäl, som industrikommissionen ovan angivit, och då enligt kommissionens mening andra utvägar stå till buds, anser kommissionen emellertid, att detta förslag icke bör komma till utförande.

Kommissionen anser, att den av vednämnden avsedda effekten skulle på

ändamålsenligaste sätt vinnas därest man — utan formligt åläggande för skogsägarna — för dem klargjorde, att ifrågavarande vedkvantiteter skola vara avverkade och framkörda före viss tid vid äventyr, att kvantitet, motsvarande vad som återstår att leverera, tages i förfogande av kronan mot skäligen ersättning. Förfarandet skulle bliva följande.

Kungl. Maj:t anbefaller vednämnden att upprätta en plan för anskaffande av det fastställda beredskapslagret av ved och lämnar samtidigt de huvudsakliga direktiven för vedanskaffningen. Vednämnden fördelar beredskapslagret på skilda län och skogsägaregrupper. Nämnden uppdrager åt vedkontoren att för varje enskild skogsfastighet bestämma den omfattning, i vilken fastigheten skall delta i vedproduktionen, samt sättet och tidpunkten för vedleveransernas fullgörande med iakttagande av att frivilliga åtaganden om leverans av ved utnyttjas i första rummet, i den mån vedkontoret finner så lämpligen kunna ske, samt att de vedkvantiteter, som skola avverkas inom olika områden, så vitt möjligt likformigt fördelas på den skogsmark, där dylik avverkning lämpligen bör företagas med hänsyn till såväl god skogsvård som skogsmarkens avsättningsläge. Med avseende å anskaffningsplanen må det ankomma på industrikommissionen att giva vednämnden de ytterligare anvisningar, som med hänsyn till industriens behov kunna vara erforderliga.

Kungl. Maj:t anmodar därjämte vednämnden att genom vedkontoren kungöra vedanskaffningsplanen för vederbörande skogsägare samt att genom vedkontoren hålla sig underrättad om planens fullföljande.

Samtidigt utfärdar Kungl. Maj:t med stöd av förfogandelagen en kungörelse angående avverkning och framforsling av ved, avsedd att på framställning av vednämnden sättas i kraft beträffande kommun, där vedanskaffningen visat sig icke fortskrida enligt den fastställda planen. Kungörelsen bör innehålla stadgande, att innehavare av skogsmark skall avverka och framforsla ved i den omfattning och på det sätt, som av vederbörande vedkontor bestämmes, samt att veden skall ställas till förfogande åt kronan. Ersättning för veden bör utgå enligt en av riksvärderingsnämnden fastställd taxa, vilken upprättats på grundval av gällande garantipriser. I kungörelsen bör lämpligen intagas föreskrift, att räkning å ersättning för ved, som tagits i förfogande av kronan, skall insändas till vedkontoret, som bestämmer ersättningen enligt taxan samt utbetalar beloppet. I den mån leveranskontrakt redan tecknats beträffande ved, som faller under beslaget, skall beslaget anses vara hävt för ved, som levererats enligt sådant kontrakt. Även för andra fall torde föreskrifter om hävande av förfogande böra intagas, bl. a. då fråga är om producent, som fullgjort vad som enligt anskaffningsplanen till ifrågavarande tidpunkt på honom ankommer.

Så snart Kungl. Maj:ts direktiv för vedanskaffningen föreligga, bestämma vedkontoren med ledning av de garantianmälningar, som dithills inkommit, de kvantiteter av kastved eller långved, som skola levereras från olika fastigheter, ävensom leveranstider och uppläggningsplatser. Kvantiteterna skola innefatta all ved, som enligt planen skall avverkas å varje fastighet, oavsett om veden är föremål för statsgaranti eller icke. För avverkningen måste i planen angivas vissa terminer — den första terminen bör lämpligen utlöpa den 31 mars — varigenom vedkontoret beredes möjlighet att medelst avverkningsrapporterna kontrollera, att arbetet bedrives enligt den uppgjorda planen. I mitten av april torde vednämnden kunna på grundval av vederbörande vedkontors rapporter bedöma, huruvida leveranserna inom

kommunen i stort sett förlupit så gynnsamt, att förfogande tillsvidare icke bör ifrågakomma, eller — i motsatt fall — huruvida ovannämnda kungörelse om förfogande bör sättas i kraft för kommunen. Beträffande kommun, för vilken sådant förfogande då icke behöver införas, företages ny prövning av frågan vid följande kontrolltillfälle.

Vedkontorens bestämmande av de särskilda fastigheternas produktionsplikt måste självfallet ske rätt schematiskt, även om all tillgänglig sakkunskap — i främsta rummet skogsvårdsstyrelserna — är behjälplig vid uppgörandet av produktionsplanen. Det torde sålunda kunna inträffa, att för en viss fastighet bestämmes en vedproduktion, som är alltför stor med hänsyn till fastighetens eget framtida husbehov. Tänkbart är också, att svårigheter möta att verkställa den bestämda avverkningen med iakttagande av en god skogsvårds fordringar. Slutligen är det möjligt, att skogsägare på grund av brist på arbetskraft eller andra tvingande omständigheter förhindras att fullgöra produktionsplikten. Man lär kunna räkna med att skogsägare skall underrätta vedkontoret, därest han av nyssnämnda orsaker anser sig icke kunna fullgöra produktionsplikten. I samband med förfogandekungörelsens ikraftträdande synes skogsägare emellertid böra åläggas att inom tid, som bestämts för produktionsskyldighetens fullgörande, till vedkontoret göra sådan anmälan, som nyss sagts.

För det fall att skogsägaren anser sig icke kunna fullgöra avverkningsplikten på grund av skogsvårdslagens bestämmelser om inskränkt avverkningsrätt med hänsyn till fastighetens husbehov eller föreskrift om skogsvård, bör vedkontoret kunna disponera sakkunnig personal, som kan av vedkontoret anlitas för besiktning av fastigheten. Industrikommissionen förutsätter, att sådana överenskommelser kunna träffas mellan vederbörande vedkontor och skogsvårdsstyrelser, att de senare på vedkontorens begäran förordna sina befattningshavare att förrätta besiktning och avgiva utlåtanden angående de kvantiteter ved, som ur nämnda synpunkter kunna avverkas. Synnerligen lämpligt är därvid, att den befattningshavare hos skogsvårdsstyrelsen, som verkställer besiktningen, kan, om skogsägaren därom framställer begäran, samtidigt verkställa utsyning av sådan skog, som behöver avverkas för tillredning av den bestämda vedkvantiteten. Enär det ankommer på skogsvårdsstyrelserna att handhåva tillsynen över skogsvårdslagens efterlevnad samt att bistå skogsägarna i skogsvårdsarbetet, bl. a. genom utsyning av virke, faller den nu föreslagna verksamheten helt inom nämnda befattningshavares normala arbetsuppgifter. Då vidare anledning finnes att antaga, att skogsvårdsstyrelserna villigt skola ställa sin arbetskraft till förfogande, torde föreskrifter om skogsvårdsstyrelsernas medverkan i detta arbete vara överflödiga.

Anmäler skogsägare till vedkontoret, att bristande tillgång till arbetskraft hindrar honom att fullgöra produktionsplikten, har vedkontoret att vidarebefordra uppgiften till vederbörande arbetsförmedling eller söka på annat sätt anvisa arbetskraft. Ofta torde skogsägarens uppgifter i detta avseende böra bekräftas genom införskaffande av upplysningar från lämpliga organisationsorgan. Därvid ifrågakomma i första rummet kristidsnämnderna och kristidsförbunden, vilka lämpligen böra vara vedkontoren behjälpliga vid genomförande av vedanskaffningsplanen.

Industrikommissionen föreställer sig, att det beredskapslager av ved, varom nu är fråga, skall kunna anskaffas på det sätt kommissionen här ovan angivit. Skulle så icke kunna ske, återstår det av vednämnden som sista

utväg anvisade förfarandet att i vedkontorens regi avverka skog, som efter tvångsutsyning tages under förfogande å rot. Enligt industrikommissionens mening saknas emellertid anledning att i nuvarande läge taga ställning till denna fråga.

Även *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* finner det ofrånkomligt, att vedanskaffningen säkerställes genom vidtagande från statsmakternas sida av även andra åtgärder än de hittills genomförda. Centralrådet lämnar i princip utan invändning vednämndens förslag att Kungl. Maj:t av riksdagen skulle bemyndigas att vid behov tillgripa åtgärder för genomförande av leveransplikt beträffande ved, därvid centralrådet förutsätter att bemyndigandet skulle erhålla formen av en fullmaktslag. Däremot avstyrker centralrådet det av vednämnden såsom alternativ 2 framlagda förslaget angående tvångsupplåtelse av avverkningsrätt. Det åsyftade förfaringssättet kunde nämligen få en spekulativ och mot den lojale skogsägaren orättvis tillämpning; svåra missförhållanden kunde därigenom uppstå, vilka skulle lägga hinder i vägen för det anskaffningssätt som framför alla andra vore önskvärt, nämligen enligt vednämndens såsom alternativ 1 framlagda förslag. Systemet för vedanskaffningen borde därför enligt centralrådets förmenande bygga uteslutande på vednämndens alternativ 1 och, i den mån detta ej motsvarade förväntningarna, nämndens alternativ 3.

Vad särskilt angår frågan om skogsvårdsstyrelsernas medverkan vid ett tvångsutsyningsförfarande har centralrådet funnit en dylik medverkan ägnad att väcka vissa betänkligheter; centralrådet anför härom:

Såsom skogsvårdsstyrelsernas verksamhet efter hand utvecklats sig, innebär en sådan uppgift ett avsteg från de av dem tillämpade arbetsmetoderna. Såvitt centralrådet förstår torde emellertid situationen i fråga om bränsletillgången och vedbehovets tillgodoseende vara sådan, att mycket omfattande huggningar av brännved inom kort måste framtvingas. Härvid är det ett skogsägarens såväl som det allmännas intresse att huggningarna i största möjliga utsträckning utföras på det sätt, att de bliva till gagn för skogsvården. För att detta må bliva fallet är förvisso nödvändigt, att skogsvårdsstyrelserna i betydande omfattning omhänderhava utsyningsverksamheten. Centralrådet finner sålunda, att skogsvårdsstyrelserna måste stå till förfogande för ändamålet. Centralrådet vill emellertid i detta sammanhang understryka angelägenheten av, att skogsvårdsstyrelsernas uppgifter vid vedanskaffningsplanens genomförande redan från början tydligt klarläggas. I detta hänseende lämnar vednämndens framställning icke erforderliga besked. Enligt centralrådets mening bör skogsvårdsstyrelsernas medverkan begränsas till *dels* propagerande och rådgivande verksamhet med avseende på leveranspliktens innebörd och tillämpning m. m., *dels ock* skogsvårdsmässig utsyning av det virke, som skall avverkas. Därutöver torde skogsvårdsstyrelsernas tjänster icke lämpligen böra tagas i anspråk. Med den organisation i form av vedkontor i länen, varöver vednämnden disponerar, förutsätter centralrådet att kontrollen över att tvångsutsynat virke verkligen upphugges samt att allt befattningsstagande med det stämplade virkets

avverkning och framforsling, i händelse veden avverkas i statens egen regi, kommer att åvila andra organ än skogsvårdsstyrelserna. Lämpligast torde vara att sistberörda uppgifter ombesörjas av vedkontoren med anlitande i erforderlig utsträckning av de i kommunerna befintliga kristidsnämnderna.

Ehuru därom intet direkt utsagts i vednämndens skrivelse, torde avsikten vara att skogsvårdsstyrelsernas stämplingsbiträde i förevarande hänseende tills vidare skall, så långt detta över huvud taget är möjligt, lämnas i enlighet med för skogsägarna nu gängse normer beträffande ersättning vid utsyning och stämpling av skog. I de fall, där utsyning sker för avverkning i statlig regi, torde dock andra ersättningsgrunder få användas. Med hänsyn till den minskade ordinarie anslagstilldelning, styrelserna hava att påräkna, kan det bli nödvändigt, att särskilda medel ställas till styrelsernas förfogande för bestridande av de med utsyningsverksamheten förenade kostnaderna. Omfattningen av detta medelsbehov kan ej nu beräknas. När erforderlig klarhet härom vunnits, är det centralrådets avsikt att återkomma till detta spörsmål. Detsamma gäller åtskilliga andra frågor, som äga samband med tvångsutsyningsförfarandets praktiska genomförande.

Vidare bör uppmärksammas att den stämplingsverksamhet, som här är i fråga, kommer att bli av stor omfattning. Då den dessutom med all sannolikhet måste bedrivas i starkt forcerad takt under en jämförelsevis begränsad tidrymd, ligger det vikt uppå att skogsvårdsstyrelserna för ändamålet disponera över hela sin stab av vana förrättningsmän. Inkallelser av sådana till militär beredskapstjänstgöring kunna alltså medföra olägenheter för vedanskaffningen. Centralrådet har med detta velat framhålla, att frikallelse från beredskapstjänstgöring under längre eller kortare tid sålunda kan bli motiverad för befattningshavare hos skogsvårdsstyrelserna, om dessa skola bli i stånd att tillfredsställande handhava stämplingsarbetet.

Slutligen har centralrådet i fråga om bestämmandet av den skogsägaren tillkommande ersättningen i händelse av statligt förfogande över skogen anfördt:

Centralrådet finner i likhet med vednämnden önskvärt, att det enskilda initiativet på förevarande område effektivt främjas. Detta torde, såsom vednämnden uttalat, ske om det för skogsägarnas ekonomi visar sig fördelaktigast, att de själva ombesörja vedens avverkning och transport, och att varje statsingripande utöver bestämmandet av den kvantitet ved, som i varje fall skall framskaffas, betyder sämre ekonomiskt resultat för skogsägarna. I anslutning härtill har vednämnden förordat en relativt låg rotvärdesersättning vid statligt förfogande över skog för vedavverkning och ifrågasatt, att rotvärdet per avverkad kubikmeter löst mått skall sättas till 4 kronor 50 öre lägre än de garantipriser, som gälla vid avverkningens början. I vissa fall skulle högre avdrag göras. Det synes jämväl centralrådet nödvändigt, att detta avdrag sättes jämförelsevis högt, utan att därför göras oskäligt stort. För närvarande lär det emellertid icke vara lämpligt att fixera sagda avdrag, då anskaffningskostnaderna för veden framdeles ej kunna närmare beräknas. Centralrådet anser ävenledes att meromnämnda avdrag ej bör schablonmässigt fastställas, utan att det skall kunna differentieras under hänsynstagande till växlande förhållanden. Det bör ankomma på vednämnden att föranstalta om den erforderliga anpassningen i sagda hänseende.

Att verkställa en tillförlitlig beräkning av vedbehovet för bränslesäsongen 1940—1941 låter sig icke göra. Vedbehovet är beroende av möjligheterna att framdeles importera utländskt bränsle, d. v. s. av omständigheter som för närvarande icke kunna bedömas. I ett dylikt läge synes det nödvändigt, att en sådan beredskap skapas i fråga om vedförsörjningen att övergång i stor omfattning kan ske från eldning med importerat bränsle till vedeldning. I enlighet härmed och på framställning av de på detta område ansvariga myndigheterna har Kungl. Maj:t genom brevet till statens vednämnd av den 2 februari 1940 fastställt den maximikvantitet ved, för vilken statsgaranti må meddelas, till 16 miljoner kubikmeter löst mått. Denna kvantitet har beräknats motsvara *dels* vad som normalt avverkas för försäljning såsom hushållsbränsle och såsom kastved för industriens behov (6 respektive 1,5 miljoner kubikmeter), *dels ock* därutöver en vedreserv om 8,5 miljoner kubikmeter. Vid fastställandet av storleken av denna överskottskvantitet har ansetts, att överskottet borde beräkningsmässigt motsvara större delen av årsförbrukningen av importkoks såsom hushållsbränsle. Även om man kan hysa förhoppning om att vissa mängder importkoks skola bli tillgängliga för hushållsändamål, torde detta likväl icke böra föranleda en minskad beredskap i fråga om vedanskaffningen. Vedreserven bör nämligen även till viss del avse industriens behov av ved såsom ersättning för importerad stenkolk och koks.

För säkerställande av en så betydande extraordinär vedanskaffning som den, med vilken här räknats, torde man — såsom vednämnden yttrat och som jämväl i remissyttrandena framhållits — icke kunna lita enbart till de åtgärder, som hittills från statsmakternas sida vidtagits. Med hänsyn till det ytterst omfattande avverkningsprogram, med vilket man enligt vad förut sagts bör räkna, bjuder försiktigheten att vidtaga sådana åtgärder att man i händelse av behov har möjligheter att tvångsvis genomföra detsamma. Självfallet bör man dock i första hand alltjämt lita till frivillig medverkan från skogsägarnas sida och tvångsåtgärder böra förty icke tillgripas i annat fall eller i vidare mån än som kan visa sig oundgängligen erforderligt.

Innan jag övergår till frågan om arten och beskaffenheten av de åtgärder, som sålunda synas kunna ifrågakomma, vill jag framhålla, att ehuru det spörsmål, varom här är fråga, först och främst gäller anskaffandet av en till viss storlek beräknad vedreserv, detsamma dock bör kunna givas en sådan lösning, som samtidigt gagnar skogsvården och därmed även den framtida skogsproduktionen. Behovet av förbättrad skogsvård är ostriktigt. Ett betydelsefullt medel att ernå denna förbättrade skogsvård är utförandet av vissa bestånds- och hyggesvårdande huggningar, där det utfallande virket i regel är av lågvärdig beskaffenhet och i väsentlig del enbart kan utnyttjas till ved. Med den sedan länge pågående förskjutningen av vår bränsleförsörjning från inhemsk ved till utländska produkter har emellertid under normala förhållanden tillräcklig marknad icke kunnat skapas

för dylikt virke och de erforderliga skogsvårdande huggningarna lära därför mångenstädes icke hava kommit till stånd. För skogsvården hava olägenheterna härav givit sig påtagligt till känna. Den rådande krissituationen med det starkt ökade vedbehovet öppnar nu avsättningsmöjligheter för de lågvärdiga virkessortimenten och det bör då vara angeläget att utnyttja detta tillfälle till en förbättrad skogsvård. En förutsättning för att de ökade avverkningarna skola bli till gagn för skogarnas rationella skötsel är dock själfvallet, att avverkningarna bedrivas på ändamålsenligt sätt. I den mån man för den ökade vedanskaffningen litar blott till de enskilda skogsägarnas frivilliga medverkan, kommer det att bli beroende av vederbörande skogsägare, om huggningarna bli verkställda på ett ur skoglig synpunkt tillfredsställande sätt. På skogsägaren ankommer nämligen att själf bestämma avverkningstrakt och form för huggningen, om han också härvidlag har att iakttaga de föreskrifter som gällande skogsvårdslag uppställer. I den mån åter avverkningarna erhålla tvångskaraktär torde, oavsett vilken gestaltning som i övrigt gives åt förfarandet, planläggningen av avverkningarna böra ske under medverkan av vederbörande skogsvårdsstyrelse. Tvångsingripandet bör alltså anknytas till den skogliga uppsikt som det allmänna redan, med skogsvårdsstyrelsernas biträde, utövar över de enskilda skogarna. I detta sammanhang må framhållas angelägenheten av att skogsvårdsstyrelserna verka för att även den utökade frivilliga avverkningen sker i överensstämmelse med en god skogsvårds fordringar. För vinnande av de dubbla syften, som här äro i fråga, är det därför av stor vikt, att skogsvårdsstyrelserna inrikta sin rådgivande och biträdande verksamhet både på att främja vedavverkningarna och att övervaka att kravet på god skogsvård icke eftersättes. Styrelserna kunna säkerligen uträtta mycket härvidlag genom personlig påverkan på skogsägarna, genom tillhandahållande av sakkunniga förrättningsmän för utstämpling eller för anvisning av för huggning lämpliga bestånd o. s. v.

Vad angår frågan om fördelningen mellan de olika skogsägaregrupperna och skogsägarna av den kvantitet ved, som är avsedd att avverkas för avsalu, så torde, såsom vednämnden föreslagit, fördelningen böra ankomma på nämnden i vad avser totalkvantitetens uppdelning på de olika länen och, inom respektive län, på de olika skogsägaregrupperna. Fördelningen mellan länen bör ske efter deras produktionsmöjligheter och under hänsynstagande såväl till de olika länens normala förbrukning som till den överskottsförbrukning, som i anledning av rådande förhållanden kan förväntas; beaktande bör härvid skänkas åt länens läge i förhållande till de största konsumtionsorterna ävensom åt andra på förbrukningen inverkan omständigheter. Fördelningen av den på visst län belöpande andelen mellan de olika skogsägaregrupperna torde böra verkställas efter vad som med hänsyn till respektive skogars arealer, skogsbeståndets beskaffenhet samt skogens lämplighet för avverkning med flera omständigheter finnes lämpligt. Vednämnden har, efter vad jag inhämtat,

redan utarbetat ett förslag till sådan fördelning, som nu sagts, samt genom cirkulär till vedkontoren delgivit dem berörda förslag.

Vad angår de skogar, som *icke* stå under skogsvårdsstyrelses uppsikt, torde någon ytterligare uppdelning av den på denna grupp belöpande andelen icke böra företagas genom vednämndens eller vedkontorens försorg. Vednämnden torde allenast böra för vederbörande anmäla den kvantitet, som enligt den verkställda fördelningen belöper på denna grupp. Det lär deräfter böra ankomma på respektive myndigheter att själva besluta om avverkningarna och dessas fördelning mellan de olika allmänna skogarna. Tvångsutsyning bör icke ifrågakomma beträffande dessa skogar, då man kan förvänta att avverkning ändock kommer till stånd i avsedd omfattning; i förekommande fall torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela anvisningar om avverkningarnas bedrivande. Vad åter angår skogar *under skogsvårdsstyrelses uppsikt* torde en genomförd fördelning av avverkningskvantiteten böra komma till stånd. Denna fördelning bör, såsom vednämnden föreslagit, företagas av vedkontoret i länet i samråd med skogsvårdsstyrelsen. Fördelningen bör företagas med utgångspunkt från den kvantitet ved, som bör uttagas per hektar skogsmark för att den på skogsägaregruppen belöpande andelen skall bliva fylld. Erforderliga jämkningar böra deräfter vidtagas med hänsyn till de olika skogarnas beskaffenhet och andra på frågan inverkan omständigheter. Vad förut anförts angående avverkningarnas planläggning såsom skogsvårdande huggningar torde böra föranleda, att uttaget göres kraftigast beträffande de skogar, där dylika huggningar äro särskilt påkallade. Å andra sidan bör från avverkningsplikt undantagas fastigheter, där ur synpunkten av god skogshushållning skogen icke kan anses medgiva vedavverkning annorledes än till husbehov. Det torde böra ankomma på vednämnden att meddela närmare anvisningar angående grunderna för avverkningsskyldighetens bestämmande. — Efter vad jag inhämtat, har vednämnden redan vidtagit vissa förberedande åtgärder för fördelning enligt nu angivna grunder av de på respektive län belöpande kvantiteterna.

Det bör ankomma på skogsvårdsstyrelsen att, där så är erforderligt, meddela vederbörande skogsägare tillstånd till avverkning av den myckenhet virke, som enligt det av vedkontoret och skogsvårdsstyrelsen i samråd meddelade beslutet skall uttagas.

Den av vedkontoren i samråd med respektive skogsvårdsstyrelser beslutade fördelningen av avverkningskvantiteten de skilda skogsägarna emellan torde icke böra få överklagas. Funnes möjlighet till överklagande av den verkställda fördelningen, kan det befaras att avverkningarna till viss del skulle ligga nere under en betydande del av avverkningsperioden i avbidan på utgången av anförda besvär. Med hänsyn till det allvarliga läget på vedmarknaden och då avverkningssäsongen redan är långt liden, torde man näppeligen kunna taga en dylik risk. Det må för övrigt understrykas, att skogsvårdsstyrelsernas medverkan torde erbjuda en god garanti för att för-

delningen sker på ändamålsenligaste sätt. Därest skogsägaren dessutom — såsom jag kommer att föreslå — beredes möjlighet att draga ersättningsfrågan under högre myndighets prövning, torde han få anses tillförsäkrad skydd för sina intressen i den utsträckning som i nuvarande läge kan anses rimligt och möjligt.

Sedan vedkontoret i samråd med skogsvårdsstyrelsen verkställt fördelningen mellan de enskilda skogsägarna i länet av den på gruppen belöpande andelen — och vedkontoret tillställt vederbörande skriftligt besked därom — bör *skyldighet* föreligga för envar skogsägare respektive den, som innehar avverkningsrätten till skogen, att för avsalu avverka den för honom fastställda kvantiteten. Däremot torde icke böra föreskrivas skyldighet att avstå veden till kronan. Intet intresse torde föreligga att säkra veden åt kronan, då syftemålet ju endast är att garantera att viss vedmängd finnes tillgänglig för tillgodoseende av landets konsumtionsbehov. Däremot bör det stå den enskilde skogsägaren öppet att garantianmäla den av honom redan avverkade eller för avverkning avsedda veden, varigenom han vinner säkerhet för att kronan, i händelse veden icke blir såld i fria marknaden, i fastställd ordning och till gällande garantipris inlöser densamma. I anlutning härtill böra erforderliga jämkningar vidtagas i gällande bestämmelser angående statsgaranti för ved.

För att möjliggöra för vederbörande myndighet att, där en enskild skogsägare underlåter att fullgöra de å honom belöpande avverkningarna, i tid ingripa med tvångsåtgärder torde vedkontoren böra äga att fastställa vissa terminer, inom vilka den för avverkning fastställda myckenheten skall vara till angivna kvotdelar avverkad. Underlåter skogsägaren utan godtagbart skäl att fullgöra den på första terminen belöpande avverkningsskyldigheten, torde detta böra medföra att tvångsåtgärder få vidtagas med avseende å hela den för avverkning fastställda, ännu icke avverkade myckenheten.

Jag övergår härefter till frågan om arten och omfattningen av de tvångsåtgärder, som böra ifrågakomma gentemot skogsägare som underlåter att fullgöra det för honom fastställda avverkningsprogrammet. Jag vill härvid till en början erinra om att allmänna förfogandelagen öppnar vittgående möjligheter för Kungl. Maj:t att föreskriva om avverkningstvång. Enligt 4 § nyssnämnda lag äger sålunda Kungl. Maj:t, i den mån så finnes erforderligt för att inom riket eller viss del därav tillgodose behovet av förnödenhet som är av vikt för befolkningen eller produktionen, förfoga över fastighet med nyttjanderätt; Kungl. Maj:t kan alltså med stöd av nyssnämnda lagrum föreskriva skyldighet för fastighetsägare att upplåta avverkningsrätt till kronan eller annan. Skogsägaren äger i sådant fall rätt till ersättning för den för honom förlorade avkastningen eller nyttan av egendomen; för bestämmandet av ersättningens belopp lär tidpunkten för själva avverkningen vara avgörande. Ersättningen bestämmes av riksvärderingsnämnden. Det må i detta sammanhang erinras om att den nu angivna linjen — upplåtande av tvångsavverk-

ningsrätt — var den som i stor utsträckning följdes under förra världskriget. Vidare äger Kungl. Maj:t enligt 5 § nyssnämnda lag föreskriva skyldighet för ägare eller innehavare av fastighet att ombesörja avverkning därå för kronans (eller annans) räkning. I sistnämnda fall åligger det den enskilde vid straffansvar att fullgöra vad på honom ankommer till fullgörande av föreskriften. Ersättning för den enligt förordnandet till kronans förfogande ställda veden utgår med belopp, som prövas skäligt med hänsyn till nödvändiga kostnader vid produktion, normal handelsvinst eller andra på prissättningen regelmässigt inverkan förhållanden. I den mån på förhand lämpligen kan bestämmas pris, efter vilket ersättning enligt vad nyss sagts bör utgå, skola taxor å nämnda pris upprättas av riksvärderingsnämnden.

Emellertid torde vägande invändningar kunna riktas mot att i nuvarande läge tillämpa de nyss angivna förfaringsätten. Vad först angår upplåtandet av tvångsavverkningsrätter enligt 4 § förfogandelagen, så lära erfarenheterna från förra världskriget tala mot att, i varje fall i nuvarande läge, beträda denna linje. Resultatet kan, särskilt med rådande svårigheter i fråga om anskaffande av arbetskraft, lätt bli att skogsägarna i en betydande utsträckning underlåta att fullgöra avverkningsskyldigheten; kronan skulle då tvingas att för dryga kostnader anordna avverkningarna i egen regi, medan skogsägarna endast hade att lyfta ersättningsbeloppen. Icke heller föreskrivandet av avverkningsskyldighet enligt 5 § förfogandelagen synes innebära en tillfredsställande lösning av problemet. Mot detta alternativ synes tala, bland annat, att det måste te sig mindre tilltalande att ålägga en stor och lojal medborgargrupp avverkningsskyldighet vid äventyr av straff, detta alldeles särskilt under nu rådande brist på arbetskraft för huggningarna. Förfogandelagens bestämmelser torde därför icke böra tillgripas, därest andra möjligheter finnas att nå det åsyftade resultatet.

En godtagbar lösning av problemet synes erbjuda sig enligt de av vednämnden angivna riktlinjerna. Den av vednämnden föreslagna rätten för myndigheterna att verkställa tvångsutsyning och avverkning för kronans räkning å sådan mark, där den enskilde icke själv fullgör fastställd avverkningsskyldighet, synes sålunda innebära ett väl avvägt tvångsmedel. Dock anser jag mig icke kunna tillstyrka en sådan anordning som den i vednämndens skrivelse under 2 föreslagna, d. v. s. att man skulle auktionera bort avverkningsrätten till den högstbjudande, därvid skogsägarens ersättning skulle bli helt beroende av storleken av den vid auktionen bjudna köpskillingen. Vad industrikommissionen och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund anfört gentemot nämnda förslag synes innebära fullgoda skäl för att icke acceptera detsamma. Det torde dock härvid få framhållas, att de gjorda invändningarna icke lära drabba ett sådant förfaringsätt som att, sedan beslut meddelats om tvångsavverkning mot ersättning till skogsägaren enligt fastställda grunder, kronan i sin tur överlåter avverkningsrätten till annan.

En oundgänglig förutsättning för att kronans rätt till avverkning verkligen skall innebära en drivfjäder för den enskilde att såvitt möjligt själv företaga avverkningen, lär vara, att grunderna för den enskildes ersättningsrätt så avvägas att avverkningen i egen regi sätter honom i ett gynnsammare ekonomiskt läge än om tvångsavverkning kommer till stånd. Med hänsyn till det syftemål man vill vinna och till att en eventuell tvångsavverkning förutsättes skola, såvitt möjligt, ske i form av skogsvårdande huggningar lär en dylik påföljd för en tredskande skogsägare icke kunna anses innebära ett alltför hårt ingrepp i hans rätt. För vinnande av den effekt, som nyss angivits såsom önskvärd, torde ersättningen lämpligen böra bestämmas till det belopp, som motsvarar skillnaden mellan å ena sidan det för orten gällande garantipriset för sådan ved, varom fråga är, och å andra sidan den beräknade kostnaden för vedens avverkning och uppläggning på lämplig leveransplats; hänsyn torde härvid även böra tagas till å avverkningen belöpande allmänna omkostnader. Det torde böra ankomma på vednämnden att, under beaktande av nyssnämnda synpunkter, meddela anvisningar angående grunderna för ersättningsens bestämmande; vedkontoren torde därefter hava att, i enlighet med dessa anvisningar, fastställa de belopp, vartill nämnda kostnader skola beräknas uppgå.

Har skogsägare underlåtit att fullgöra sin avverkningsskyldighet, torde det böra ankomma på vederbörande vedkontor att besluta, om tvångsutsyning skall äga rum eller om man med hänsyn till omständigheterna skall låta vid saken bero. Beslut om tvångsavverkning bör självfallet icke meddelas annat än då så anses erforderligt. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på vednämnden att meddela vedkontoren anvisningar angående den omfattning, i vilken tvångsåtgärder böra vidtagas. Meddelar vedkontoret beslut om tvångsavverkning, varom skriftligt besked bör lämnas vederbörande skogsägare, torde det böra ankomma på skogsvårdsstyrelsen att verkställa utsyningen. I den mån sådant finnes vara tillräckligt, torde allenast anvisning böra ske av den trakt, därå avverkningen skall ske. Vedkontoret bör äga anordna avverkningen genom kontorets egen eller, efter överenskommelse med domänstyrelsen, genom domänverkets försorg eller ock i annan, lämplig befunnen ordning. Hinder bör sålunda icke föreligga för att vedkontoret överlåter avverkningen åt annan.

Vedkontoret bör äga upplägga veden å lämplig plats på den mark, därå avverkningen skett. Det torde böra åligga den, som enligt vedkontorets beslut varit skyldig att verkställa avverkningen, att taga vård om veden till dess veden bortförts från nämnda mark eller kronan eljest förfogar över veden. Särskild ersättning för vården torde i allmänhet icke böra utgå. Är den vårdnadsskyldige av särskild orsak ur stånd att fullgöra vårdnadsplikten, torde han böra ofördröjligen göra anmälan därom till vedkontoret.

Räkning å ersättning för ved, som efter tvångsutsyning avverkats å enskild

mark för kronans räkning, torde böra ingivas till vederbörande vedkontor, som jämväl bör äga att, enligt de nyss föreslagna normerna, fastställa ersättningen samt utbetala densamma. I rättssäkerhetens intresse torde skogsägaren böra få draga ersättningsfrågan under vednämndens prövning. Klagorätt över vednämndens beslut torde däremot icke böra förefinnas.

Gäller beträffande mark, som med räkningen avses, föreskrift enligt lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet, torde i fråga om utbetalning av ersättningen enahanda regler böra gälla, som enligt nyssnämnda lag äro stadgade med avseende å behållning, uppkommen genom försäljning av olovligen avverkat virke.

Då det icke kan anses uteslutet, att krisorganisationen på förevarande område kan komma att undergå viss omorganisation, torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas för sådant fall förordna, att de arbetsuppgifter, som enligt vad nu föreslagits skola ankomma på vednämnden respektive vedkontoren, i stället skola fullgöras av de andra myndigheter som bliva satta i deras ställe.

De av mig i det föregående föreslagna bestämmelserna torde böra gälla allenast för begränsad tid, förslagsvis till och med den 30 juni 1941. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på vednämnden att meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter så ock att, när skäl därtill äro, meddela undantag från bestämmelserna.

Enligt lagen den 28 september 1928 (nr 377) om skogsaccis skall vid avverkning av skog för det avverkade virket utgöras skogsaccis att utgå i förhållande till virkets genom taxering fastställda rotvärde; accis skall dock ej utgå för husbehovsvirke, ej heller där rotvärdet å det under beskattningsåret inom viss kommun avverkade virket, utöver husbehovsvirket, icke uppgår till 100 kronor. Skogsaccis skall erläggas av avverkaren, därvid med avverkare skall förstås den, som vid den tid, då virket är att anse som avverkat, ägt förfoga över virket. Vidare gäller enligt förordningen den 11 oktober 1912 (nr 275) om skogsvårdsavgift att för avverkat virke, som enligt gällande bestämmelser taxerats till skogsaccis, skall erläggas skogsvårdsavgift med viss procent av virkets taxerade rotvärde. Skogsvårdsavgiften skall erläggas av den, som enligt lagen om skogsaccis är skyldig att för det avverkade virket utgöra dylik accis. De förenämnda bestämmelserna torde medföra, att för ved, som avverkats för kronans räkning enligt de nu föreslagna bestämmelserna, kronan bleve att anse som avverkare. Med de av mig i det föregående föreslagna grunderna för beräkning av den skogsägaren tillkommande ersättningen torde emellertid bäst överensstämja, att de ifrågavarande utskylderna utgöras av skogsägaren respektive den som innehar avverkningsrätten till skogen. Härför torde erfordras vissa tilläggsbestämmelser till lagen om skogsaccis av innebörd att, där ved avverkats för kronans räkning enligt den nu föreslagna lagen, skogsägaren respektive avverkningsrättsinnehavaren skall anses såsom avverkare. Dessa bestämmelser torde böra införas i en särskild lag, medan erforderliga tillämpningsföreskrifter,

bland annat avseende virkesdeklaration i fall varom nu är fråga, torde få utfärdas av Kungl. Maj:t. Med den avfattning av nyssnämnda lag, jag kommer att föreslå, torde det icke vara behövt att vidtaga någon ändring av förordningen om skogsvårdsavgift; det lärers även utan sådan ändring med erforderlig tydlighet framgå att skogsvårdsavgiften för virke, varom här är fråga, skall erläggas av den som enligt de föreslagna bestämmelserna skall utgöra skogsaccis för virket.

Genomförandet av de föreslagna åtgärderna kommer att medföra vissa kostnader för statsverket. Storleken av kostnaderna kommer att bliva helt beroende av den omfattning, i vilken tvångsavverkning behöver tillgripas, ävensom av den fortsatta utvecklingen på vedmarknaden. Kostnaderna låta sig förty icke för närvarande beräknas. Jag torde därför senare få återkomma till denna fråga ävensom till spörsmålet om finansieringen av den ifrågavarande verksamheten.

I enlighet med de synpunkter, jag nu anför, har inom folkhushållningsdepartementet utarbetats

1) förslag till lag om skyldighet för ägare av viss skogsmark m. fl. att avverka ved för avsalu; samt

2) förslag till lag med visst tillägg till lagen den 28 september 1928 (nr 377) om skogsaccis.

Förslagen torde få såsom bilagor fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det under 1) upptagna förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.

Bilaga 1.

Förslag

till

Lag om skyldighet för ägare av viss skogsmark m. fl. att avverka ved för avsalu.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Det åligger ägare av skogsmark, som enligt lag står under skogsvårdsstyrelsens uppsikt, eller, där avverkningsrätten å sådan mark tillkommer annan än ägaren, den, som innehar avverkningsrätten, att å skogsmarken avverka ved för avsalu enligt föreskrifter, som meddelats på sätt i 2 § angives.

2 §.

Det ankommer på vedkontoren, varje kontor med avseende å dess verksamhetsområde, att enligt de närmare anvisningar, som statens vednämnd meddelar, och efter samråd med vederbörande skogsvårdsstyrelse bestämma den myckenhet ved, envar ägare eller innehavare av avverkningsrätt skall avverka för avsalu, ävensom de tider, inom vilka avverkningskyldigheten skall vara till angivna delar fullgjord, så ock meddela de föreskrifter med avseende å avverkningens bedrivande, som i övrigt må finnas erforderliga.

Avverkningskyldigheten skall bestämmas med hänsyn till vad som är förenligt med god skogsvård.

Om statsgaranti för ved gäller vad därom särskilt är stadgat.

3 §.

Underlåter någon att inom bestämd tid verkställa avverkning i den omfattning, som jämlikt 2 § blivit för samma tid fastställd, äger vedkontoret besluta om avverkning för kronans räkning ej mindre av den myckenhet ved, som vederbörande sålunda underlåtit avverka, än även av vad som enligt av vedkontoret meddelade föreskrifter ålegat honom att i fortsättningen avverka.

4 §.

Har vedkontoret meddelat beslut som i 3 § sägs, åligger det vederbörande skogsvårdsstyrelse att verkställa utsyning av den för avverkning för kro-

nans räkning bestämda myckenheten eller, där sådant finnes vara tillräckligt, anvisa den trakt därå avverkningen skall ske.

Vedkontoret äger verkställa avverkningen genom kontorets egen eller, efter överenskommelse med domänstyrelsen, genom domänverkets försorg eller ock i annan lämplig ordning.

Vedkontoret äger upplägga veden å lämplig plats på den mark, därå avverkningen skett. Det åligger den, som enligt 2 § varit skyldig att verkställa avverkningen, att taga vård om den avverkade veden till dess veden bortförts från mark som nyss sagts eller kronan eljest förfogar över veden. Kan den vårdnadsskyldige ej fullgöra vårdnadssplikten, skall han därom ofördröjligen göra anmälan hos vedkontoret.

5 §.

Ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, skall utgå med ett belopp motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, för orten gällande garantipris för sådan ved varom fråga är och, å andra sidan, den beräknade kostnaden för vedens avverkning och uppläggning å lämplig leveransplats.

Det ankommer på vedkontoren att, i enlighet med av vednämnden givna anvisningar, fastställa de belopp, vartill förenämnda kostnader skola beräknas.

6 §.

Räkning å ersättning enligt 5 § skall av den till ersättningen berättigade ingivas till vederbörande vedkontor, som fastställer ersättningen och utbetalar densamma.

Gäller beträffande mark, därå den med räkningen avsedda avverkningen ägt rum, föreskrift varom förmäles i lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet, skola i fråga om utbetalning av ersättningen bestämmelserna i 3 § andra stycket nyssnämnda lag äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Det åligger vedkontor att tillställa den, som beröres av sådant av kontoret meddelat beslut som i 2 eller 3 § avses, skriftligt besked om beslutet.

8 §.

Klagan över vedkontors beslut rörande ersättning för ved, som avverkats för kronans räkning, må föras genom besvär hos vednämnden inom tjugu dagar från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Över vednämndens beslut i ärende, som nyss sagts, må klagan ej föras.

I övrigt må klagan över vedkontors beslut enligt denna lag icke föras.

9 §.

Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, vednämnden äger meddela närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag, så ock meddela undantag från lagens bestämmelser.

Vad i denna lag är stadgat om vednämnden och vedkontoren skall, i händelse de på dem ankommande arbetsuppgifterna av Konungen uppdragas åt andra myndigheter, efter Konungens förordnande gälla beträffande myndigheter varom sist är sagt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1941; dock att i fråga om ved, som med stöd av lagen avverkats för kronans räkning före sistnämnda dag, lagen skall äga tillämpning även efter det den i övrigt upphört att gälla.

Förslag

till

**Lag med visst tillägg till lagen den 28 september 1928 (nr 377)
om skogsaccis.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Vid taxering enligt lagen den 28 september 1928 om skogsaccis av sådant virke, som avverkats för kronans räkning enligt lagen den 1940 om skyldighet för ägare av viss skogsmark m. fl. att avverka ved för avsalu, skall utan hinder av vad i 7 § förstnämnda lag är stadgat med avverkare förstås den som, när virket är att anse som avverkat, äger marken eller, såvitt angår virke vartill avverkningsrätten vid den tid, då beslut meddelades om avverkning för kronans räkning, tillkom annan än ägaren, den som sålunda innehade avverkningsrätten.

2 §.

Det åligger vederbörande vedkontor att senast i januari månad året efter det, då avverkning som avses i 1 § ägt rum, till den, som enligt samma paragraf är att anse såsom avverkare, lämna skriftlig uppgift angående den myckenhet virke av olika slag, som avverkats för kronans räkning.

Vid avgivande av virkesdeklaration äger den deklarationspliktige upptaga virket i enlighet med den av vedkontoret lämnade uppgiften.

3 §.

För tillämpningen av denna lag erforderliga bestämmelser meddelas av Konungen.

4 §.

Vad i denna lag är stadgat om vedkontoren skall, i händelse de på dem ankommande arbetsuppgifterna av Konungen uppdragas åt andra myndigheter, efter Konungens förordnande gälla beträffande myndigheter varom sist är sagt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 7 mars 1940.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 6 mars 1940 tillhandakommet utdrag av protokoll över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 23 februari 1940, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om skyldighet för ägare av viss skogsmark m. fl. att avverka ved för avsalu*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i folkhushållningsdepartementet hovrättsrådet Rolf Dahlgren.

Lagrådet yttrade:

Enligt vad av 6 § andra stycket framgår är det avsett att avverkning må kunna åläggas, som strider mot föreskrift varom förmäles i lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet. Sker sådan avverkning, bör deras rätt, i vilkas intresse föreskriften tillkommit, i någon form tillgodoses icke blott, såsom enligt förslaget, då avverkningen sker för kronans räkning utan även när skogsägaren själv ombesörjer densamma. Å andra sidan är det ej nödvändigt eller ens önskvärt att, på sätt i 6 § andra stycket föreslås, åtgärd i denna riktning vidtages även när avverkningen kan ske i överensstämmelse med föreskriften.

Emellertid torde det icke vara av någon större praktisk betydelse att, där föreskrift varom här är fråga gäller, avverkning må kunna enligt förslaget åläggas i vidare mån än föreskriften tillåter. Med hänsyn härtill och på det att förevarande provisoriska lagstiftning och dess tillämpning icke mer än nödigt kompliceras, hemställer lagrådet att i lagen, förslagsvis under 2 §, upptages ett stadgande att avverkning ej må företagas som skulle strida mot gällande lag eller med stöd av lag meddelad föreskrift. Iakttages denna hemställan, bör 6 § andra stycket utgå.

Ersättning för ved, som avverkas för kronans räkning, skall enligt 5 och 6 §§ i förslaget fastställas och utbetalas av vedkontoret. Den som icke vill åtnöjas med vedkontorets beslut äger enligt 8 § föra klagan över beslutet

genom besvär hos vednämnden. Över vednämndens beslut får klagan ej föras. Innebörden av dessa bestämmelser torde vara, att frågan om ersättningsbeloppets storlek icke kan bli föremål för prövning i annan ordning. Det skall således vara uteslutet att vid uppkommen tvist hänskjuta en sådan fråga till avgörande av domstol.

Uppenbart är emellertid, att det ej sällan kan vara tvivelaktigt vem rätten till ersättningsbeloppet skall tillkomma. Osäkerhet kan exempelvis råda i fråga om äganderätten till den mark, varå avverkningen skett, eller det kan vara tvistigt, huruvida eller i vad mån ersättningsbeloppet skall tillfalla jordägaren eller någon till vilken jordägaren upplåtit rätt att avverka i anspråk tagen skog. Har vedkontoret, innan ersättning för ett vedparti utbetalts, fått anledning att antaga, att rätten till det fastställda beloppet är tvistig, är vedkontoret jämlikt lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar berättigat att fullgöra betalningen genom att för vederbörandes räkning nedsätta ersättningsbeloppet hos överexekutor. Skulle först efter det någon redan fått lyfta ersättningen annan framställa anspråk på ersättning, torde anspråket, om det är uppenbart att den nye sökanden är den berättigade, böra ånyo prövas, med rätt för kronan att i fall av befogenhet återkräva vad som tilläventyrs utbetalats till obehörig person. Om den nye sökandens framställning avslås av vedkontoret eller vednämnden, lär han vara befogad att få frågan om han har rätt att erhålla ersättning prövad av domstol. Även om förslaget, rätt tolkat, leder till detta resultat, synes dock ett förtydligande på denna punkt vara önskvärt. Enklarest torde detta kunna ske därigenom att i 6 § uttalas att vedkontoret fastställer ersättningens belopp. Därigenom vinnes också överensstämmelse med reglerna i allmänna förfogandelagen, vilken i denna del är byggd på samma principer som förevarande förslag.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
8 mars 1940.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikesärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Eriksson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets den 7 mars 1940 avgivna utlåtande över det den 23 februari 1940 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om skyldighet för ägare av viss skogsmark m. fl. att avverka ved för avsalu*.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets utlåtande anför föredraganden:

På de av lagrådet anförda skälen torde i 2 § böra upptagas ett stadgande av innehåll, att avverkning ej må åläggas i strid mot inskränkning i rätten därtill, som må finnas stadgad i lag eller hava med stöd av lag föreskrivits. I följd av detta tillägg till 2 § bör 6 § andra stycket i det remitterade förslaget utgå. Även 2 § andra stycket i förslaget torde med hänsyn till nyssnämnda tillägg kunna utgå.

I enlighet med lagrådets hemställan har jag låtit förtydliga stadgandet i 6 § första stycket i det remitterade förslaget, varjämte redaktionella jämkningar vidtagits beträffande vissa andra paragrafer. I samband härmed har rubriken till lagförslaget ändrats till *lag om skyldighet att avverka ved till avsalu*. Ändringen av rubriken har medfört en motsvarande ändring i 1 § i det av mig i statsrådet den 23 februari 1940 anmälda, vid protokollet för nämnda dag såsom bilaga 2 fogade förslaget till *lag med visst tillägg till lagen den 28 september 1928 (nr 377) om skogsaccis*.

Föredraganden hemställer, att de i enlighet med vad ovan anförts omarbetade förslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Curt Nordwall.